

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

7.2 सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - षड् रात्रा

Contents

7.2 सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - षड् रात्राद्यानां निरूपणं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ

7.2 सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - षड् रात्राद्यानां निरूपणं

7.2 सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - षड् रात्राद्यानां निरूपणं

TS 7.2.1.1

सा॒द्ध्याः । वै । दे॒वाः । सु॒व॒र्ग॒का॒मा इति॑ सु॒व॒र्ग - का॒माः । ए॒तम् । ष॒ड्रा॒त्रमि॒ति षट् - रा॒त्रम् ।
। अ॒प॒श्य॒न् । तम् । ए॒ति॑ । अ॒ह॒र॒न् । तेन॑ । अ॒य॒ज॒न्तु । ततः॑ । वै । ते । सु॒व॒र्गमि॒ति॑
सुवः-गम् । लो॒कम् । आ॒य॒न् । ये । ए॒वम् । वि॒द्वा॒श्सः । ष॒ड्रा॒त्रमि॒ति षट् - रा॒त्रम् । आ॒स॒ते
। सु॒व॒र्गमि॒ति॑ सुवः - गम् । ए॒व । लो॒कम् । य॒न्ति॑ । दे॒व॒स॒त्रमि॒ति॑ दे॒व - स॒त्रम् । वै ।
ष॒ड्रा॒त्र इति॑ षट् - रा॒त्रः । प्र॒त्य॒क्षमि॒ति॑ प्र॒ति - अ॒क्षम् । हि । ए॒तानि॑ । पृ॒ष्ठानि॑ । ये । ए॒वम्
। वि॒द्वा॒श्सः । ष॒ड्रा॒त्रमि॒ति॑ षट् - रा॒त्रम् । आ॒स॒ते । सा॒क्षादि॒ति॑ स - अ॒क्षात् । ए॒व । दे॒वताः॑
। अ॒भ्या॒रोह॑न्तीत्य॒भि - आ॒रोह॑न्ति । ष॒ड्रा॒त्र इति॑ षट् - रा॒त्रः । भ॒व॒ति॑ । षट् । वै । ऋ॒त॒वः
। षट् । पृ॒ष्ठानि॑ । 1

TS 7.2.1.2

पृ॒ष्ठैः । ए॒व । ऋ॒तून् । अ॒न्वा॒रोह॑न्तीत्य॒नु - आ॒रोह॑न्ति । ऋ॒तुभि॒रित्यृ॒तु -भिः॑ । स॒व॒त्स॒रमि॒ति॑ सं
- व॒त्स॒रम् । ते । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रे । ए॒व । प्र॒ती॒ति॑ । ति॒ष्ठन्ति॑ । बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒राभ्या॑मि॒ति॑
बृ॒ह॒त् - र॒थ॒न्त॒राभ्या॑म् । य॒न्ति॑ । इ॒यम् । वा॒व । र॒थ॒न्त॒रमि॒ति॑ र॒थं - त॒रम् । अ॒सौ । बृ॒ह॒त्
। आ॒भ्याम् । ए॒व । य॒न्ति॑ । अ॒थो इति॑ । अ॒नयोः॑ । ए॒व । प्र॒ती॒ति॑ । ति॒ष्ठन्ति॑ । ए॒ते इति॑

। वै । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒ञ्जसाय॑नी इत्य॑ञ्जसा - अय॑नी । सु॒ती इति॑ । ताभ्या॑म् । ए॒व । सु॒व॒र्गमिति॑
सुवः - गम् । लो॒कम् । य॒न्ति । त्रि॒वृदि॑तिं त्रि - वृत् । अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ इत्य॑ग्नि - स्तो॒मः । भ॒वति॑
। तेजः॑ । ए॒व । अवे॑ति । रु॒न्ध॒ते । प॒ञ्चद॑श इति॑ पञ्च - द॒शः । भ॒वति॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । ए॒व
। अवे॑ति । रु॒न्ध॒ते । स॒प्तद॑श इति॑ सप्त - द॒शः । 2

TS 7.2.1.3

भ॒वति॑ । अ॒न्नाद्य॑स्येत्य॑न्न - अद्य॑स्य । अ॒वरु॑द्ध्या इत्य॑व - रु॒द्ध्यै । अथो॑ इति॑ । प्रेति॑ । ए॒व ।
तेन॑ । जा॒यन्ते॑ । ए॒कवि॑श इत्ये॒क - वि॑शः । भ॒वति॑ । प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति॑ प्र॒ति - स्थि॑त्यै ।
अथो॑ इति॑ । रुच॑म् । ए॒व । आ॒त्मन् । दु॒ध॒ते । त्रि॒णव॑ इति॑ त्रि - न॒वः । भ॒वति॑ । वि॒जित्या॑
इति॑ वि - जि॒त्यै । त्रय॑स्त्रि॒श इति॑ त्रयः - त्रि॒शः । भ॒वति॑ । प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति॑ प्र॒ति - स्थि॑त्यै
। स॒दो॒ह॒वि॒दर्धा॑नि॒न इति॑ स॒दः - ह॒वि॒दर्धा॑नि॒नः । ए॒तेन॑ । ष॒ड्रा॒त्रेणे॑ति॑ षट् - रा॒त्रेण॑ । य॒जेर॑न् ।
आश्व॑त्थी इति॑ । ह॒वि॒दर्धा॑नमिति॑ ह॒विः - धान॑म् । च॒ । आ॒ग्नी॒द्वि॒मि॒त्याग्नि॑-इ॒द्धम् । च॒ । भ॒वतुः॑ ।
तत् । हि । सु॒व॒र्ग्यमिति॑ सुवः - ग्य॑म् । च॒क्री॑व॒ती इति॑ । भ॒वतुः॑ । सु॒व॒र्गस्ये॑ति॑ सुवः - ग॒स्य॑ ।
लो॒कस्य॑ । स॒म॒ष्ट्या॑ इति॑ सं-अ॒ष्ट्यै । उ॒लू॒ख॒ल॒बुद्ध॑ इत्यु॒लू॒ख॒ल - बुद्धः॑ । यूपः॑ । भ॒वति॑ । प्र॒ति॒-
ष्ठित्या॑ इति॑ प्र॒ति - स्थि॑त्यै । प्रा॒ञ्चः । या॒न्ति । प्रा॒ङ् । इ॒व । हि । सु॒व॒र्ग इति॑ सुवः - गः । 3

TS 7.2.1.4

लो॒कः । स॒र॒स्व॒त्या । या॒न्ति । ए॒षः । वै । दे॒व॒यानु॑ इति॑ दे॒व-यानः॑ । प॒न्थाः॑ । तम् । ए॒व
। अ॒न्वा॒रो॒ह॒न्तीत्य॑नु - आ॒रो॒ह॒न्ति । आ॒क्रो॒श॒न्तु॑ इत्या॑ - क्रो॒श॒न्तः । या॒न्ति । अ॒व॒र्ति॑म् । ए॒व
। अ॒न्य॒स्मिन् । प्र॒ति॒ष॒ज्येति॑ प्र॒ति - स॒ज्य॑ । प्र॒ति॒ष्ठा॒मिति॑ प्र॒ति-स्था॑म् । ग॒च्छ॒न्ति । य॒दा ।
द॒श । श॒तम् । कु॒र्वन्ति॑ । अथ॑ । ए॒कम् । उ॒त्था॒न॒मि॒त्यु॒त्-स्था॑नम् । श॒ता॒यु॒रिति॑ श॒त - आ॒युः
। पु॒रु॑षः । श॒ते॒न्द्रि॒य इति॑ श॒त-इ॒न्द्रि॒यः । आ॒यु॑षि । ए॒व । इ॒न्द्रि॒ये । प्र॒तीति॑ । ति॒ष्ठ॒न्ति ।
य॒दा । श॒तम् । स॒हस्र॑म् । कु॒र्वन्ति॑ । अथ॑ । ए॒कम् । उ॒त्था॒न॒मि॒त्यु॒त्-स्था॑नम् । स॒हस्र॑संमि॒त
इति॑ स॒हस्र॑-स॒म्मितः॑ । वै । अ॒सौ । लो॒कः । अ॒मुम् । ए॒व । लो॒कम् । अ॒भीति॑ । ज॒य॒न्ति

। य॒दा () । ए॒षाम् । प्र॒मीये॑तेति॒ प्र - मी॑येत । य॒दा । वा॒ । जी॒येर॑न् । अथ॑ । ए॒कम् ।
उ॒त्थान॑मित्यु॒त् - स्था॒नम् । तत् । हि । ती॒र्थम् ॥ 4

(पृष्ठानि-सप्तदशः-सुवर्गो-जयन्ति यदै - कादश च) (A1)

TS 7.2.2.1

कु॒सु॒रु॒बि॒न्दः । औ॒द्वा॒ल॒कि॒रि॒त्यौ॒त् - द्वा॒ल॒किः । अ॒का॒म॒य॒त् । प॒शु॒मा॒नि॒ति॒ प॒शु - मा॒न् । स्या॒म्
। इति॑ । सः । ए॒तम् । स॒प्त॒रा॒त्र॒मि॒ति॒ स॒प्त-रा॒त्रम् । ए॒ति॒ । अ॒ह॒र॒त् । ते॒न॑ । अ॒य॒ज॒त् । ते॒न॑
। वै । सः । या॒व॑न्तः । ग्रा॒म्याः । प॒श॒वः । ता॒न् । अ॒वे॒ति॒ । अ॒रु॒न्ध॒ । यः । ए॒वम् ।
वि॒द्वान् । स॒प्त॒रा॒त्रे॒णे॒ति॒ स॒प्त - रा॒त्रे॒ण॑ । य॒ज॑ते । या॒व॑न्तः । ए॒व । ग्रा॒म्याः । प॒श॒वः । ता॒न्
। ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । स॒प्त॒रा॒त्र इति॑ स॒प्त-रा॒त्रः । भ॒व॒ति॒ । स॒प्त । ग्रा॒म्याः । प॒श॒वः ।
स॒प्त । आ॒र॒ण्याः । स॒प्त । छ॒न्दा॑सि । उ॒भय॑स्य । अ॒व॑रु॒द्ध्या॒ इत्य॑व॒-रु॒द्ध्यै॒ । त्रि॒वृ॒दि॒ति॒ त्रि -
वृ॒त् । अ॒ग्नि॒ष्टो॒म इत्य॑ग्नि॒-स्तो॒मः । भ॒व॒ति॒ । ते॒जः । 5

TS 7.2.2.2

ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒ । प॒ञ्च॒द॒श इति॑ प॒ञ्च - द॒शः । भ॒व॒ति॒ । इ॒न्द्रि॒यम् । ए॒व । अ॒वे॒ति॒ । रु॒न्धे॒
। स॒प्त॒द॒श इति॑ स॒प्त - द॒शः । भ॒व॒ति॒ । अ॒न्ना॒द्य॒स्ये॒त्य॑न्न - अ॒द्य॑स्य । अ॒व॑रु॒द्ध्या॒ इत्य॑व॒-रु॒द्ध्यै॒
। अथो॑ इति॑ । प्रेति॑ । ए॒व । ते॒न॑ । जा॒य॒ते॒ । ए॒क॒वि॒ंश इत्ये॑क - वि॒ंशः । भ॒व॒ति॒ ।
प्रति॑ष्ठित्या॒ इति॑ प्रति॑ - स्थि॒त्यै॒ । अथो॑ इति॑ । रु॒च॑म् । ए॒व । आ॒त्म॒न् । धृ॒त्ते॒ । त्रि॒ण॒व इति॑
त्रि॒-न॒वः । भ॒व॒ति॒ । वि॒जि॒त्या॒ इति॑ वि - जि॒त्यै॒ । प॒ञ्च॒वि॒ंश इति॑ प॒ञ्च - वि॒ंशः । अ॒ग्नि॒ष्टो॒म
इत्य॑ग्नि - स्तो॒मः । भ॒व॒ति॒ । प्र॒जाप॑तेरिति॑ प्र॒जा-प॑तेः । आ॒स्यै॑ । म॒हा॒व्र॒तवा॑नि॒ति॒ म॒हा॒व्र॒त-वा॑न् ।
अ॒न्ना॒द्य॒स्ये॒त्य॑न्न-अ॒द्य॑स्य । अ॒व॑रु॒द्ध्या॒ इत्य॑व॒-रु॒द्ध्यै॒ । वि॒श्व॒जि॒दि॒ति॒ वि॒श्व - जि॒त् । स॒र्व॒पृ॒ष्ठ इति॑
स॒र्व - पृ॒ष्ठः । अ॒ति॒रा॒त्र इत्य॑ति - रा॒त्रः । भ॒व॒ति॒ । स॒र्व॒स्य॑ । अ॒भि॒जि॒त्या॒ इत्य॑भि - जि॒त्यै॒ ।
यत् । प्र॒त्य॒क्ष॒मि॒ति॒ प्रति॑ - अ॒क्ष॑म् । पूर्वे॑षु । अ॒ह॒स्वि॒त्य॒हः - सु॒ । पृ॒ष्ठानि॑ । उ॒पे॒यु॒रि॒त्यु॒प -

इयुः । प्रत्यक्षमिति प्रति - अक्षम् । 6

TS 7.2.2.3

विश्वजितीति विश्व - जिति । यथा । दुग्धाम् । उपसीदतीत्युप- सीदति । एवम् । उत्तममित्युत्त-
- तमम् । अहः । स्यात् । न । एकरात्र इत्येक - रात्रः । चन । स्यात् । बृहद्रथन्तरे
इति बृहत्-रथन्तरे । पूर्वेषु । अहस्स्वित्यहः - सु । उपेति । यन्ति । इयम् । वाव ।
रथन्तरमिति रथं - त्रम् । असौ । बृहत् । आभ्याम् । एव । न । यन्ति । अथो इति ।
अनयोः । एव । प्रतीति । तिष्ठन्ति । यत् । प्रत्यक्षमिति प्रति - अक्षम् । विश्वजितीति विश्व
- जिति । पृष्ठानि । उपयन्तीत्युप - यन्ति । यथा । प्रताम् । दुहे । तादृक् । एव । तत् ॥ 7

(तेजं - उपेयुः प्रत्यक्षं - द्विचत्वारिंशच्च) (A2)

TS 7.2.3.1

बृहस्पतिः । अकामयत् । ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म - वर्चसी । स्याम् । इति । सः । एतम् ।
अष्टरात्रमित्यष्ट-रात्रम् । अपश्यत् । तम् । एति । अहरत् । तेन । अयजत् । ततः । वै ।
सः । ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म-वर्चसी । अभवत् । यः । एवम् । विद्वान् । अष्टरात्रेणेत्यष्ट - रात्रेण
। यजते । ब्रह्मवर्चसीति ब्रह्म - वर्चसी । एव । भवति । अष्टरात्र इत्यष्ट - रात्रः । भवति
। अष्टाक्षरेत्यष्टा - अक्षरा । गायत्री । गायत्री । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् । गायत्रिया
। एव । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् । अवेति । रुन्धे । अष्टरात्र इत्यष्ट-रात्रः । भवति
। चतस्रः । वै । दिशः । चतस्रः । अवान्तरदिशा इत्यवान्तर-दिशाः । दिग्भ्य इति दिक् -
भ्यः । एव । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् । अवेति । रुन्धे । 8

TS 7.2.3.2

त्रिवृदिति त्रि - वृत् । अग्निष्टोम इत्यग्नि-स्तोमः । भवति । तेजः । एव । अवेति । रुन्धे ।

पञ्चदश इति पञ्च - दशः । भवति । इन्द्रियम् । एव । अवेति । रुन्धे । सप्तदश इति सप्त - दशः । भवति । अन्नाद्यस्येत्यन्न - अद्यस्य । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । अथो इति । प्रेति । एव । तेन । जायते । एकविंश इत्येक - विंशः । भवति । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । अथो इति । रुचम् । एव । आत्मन् । धत्ते । त्रिणव इति त्रि-नवः । भवति । विजित्या इति वि - जित्यै । त्रयस्त्रिंश इति त्रयः - त्रिंशः । भवति । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । पञ्चविंश इति पञ्च - विंशः । अग्निष्टोम इत्याग्नि - स्तोमः । भवति । प्रजापतेरिति प्रजा-पतेः । आस्यै । महाव्रतवानिति महाव्रत-वान् । अन्नाद्यस्येत्यन्न - अद्यस्य । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । विश्वजिदिति विश्व - जित् । सर्वपृष्ठ इति सर्व - पृष्ठः । अतिरात्र इत्यति - रात्रः । भवति । सर्वस्य । अभिजित्या इत्यभि - जित्यै () ॥ 9

(दिग्भ्य एव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धे - ऽभिजित्यै) (A3)

TS 7.2.4.1

प्रजापतेरिति प्रजा - पतिः । प्रजा इति प्र-जाः । असृजत् । ताः । सृष्टाः । क्षुधम् । नीति । आयन् । सः । एतम् । नवरात्रमिति नव - रात्रम् । अपश्यत् । तम् । एति । अहरत् । तेन । अयजत् । ततः । वै । प्रजाभ्य इति प्र - जाभ्यः । अकल्पत् । यरहि । प्रजा इति प्र - जाः । क्षुधम् । निगच्छेयुरिति नि - गच्छेयुः । तरहि । नवरात्रेणेति नव - रात्रेण । यजेत् । इमे । हि । वै । एतासाम् । लोकाः । अकृताः । अथ । एताः । क्षुधम् । नीति । गच्छन्ति । इमान् । एव । आभ्यः । लोकान् । कल्पयति । तान् । कल्पमानान् । प्रजाभ्य इति प्र - जाभ्यः । अन्विति । कल्पते । कल्पन्ते । 10

TS 7.2.4.2

अस्मै । इमे । लोकाः । ऊर्जम् । प्रजास्विति प्र - जासु । दुधाति । त्रिरात्रेणेति त्रि - रात्रेण । एव । इमम् । लोकम् । कल्पयति । त्रिरात्रेणेति त्रि - रात्रेण । अन्तरिक्षम् । त्रिरात्रेणेति

त्रि - रात्रेण । अमुम् । लोकम् । यथा । गुणे । गुणम् । अन्वस्यतीत्यनु-अस्यति । एवम् ।
 एव । तत् । लोके । लोकम् । अन्विति । अस्यति । धृत्यै । अशिथिलंभावायेत्यशिथिलं -
 भावाय । ज्योतिः । गौः । आयुः । इति । ज्ञाताः । स्तोमाः । भवन्ति । इयम् । वाव ।
 ज्योतिः । अन्तरिक्षम् । गौः । असौ । आयुः । एषु । एव । लोकेषु । प्रतीति । तिष्ठन्ति
 । ज्ञात्रम् । प्रजानामिति प्र - जानाम् । 11

TS 7.2.4.3

गच्छति । नवरात्र इति नव - रात्रः । भवति । अभिपूर्वमित्यभि-पूर्वम् । एव । अस्मिन् ।
 तेजः । दुधाति । यः । ज्योगामयावीति ज्योक् - आमयावी । स्यात् । सः । नवरात्रेणेति
 नव - रात्रेण । यजेत । प्राणा इति प्र-अनाः । हि । वै । एतस्य । अधृताः । अथ । एतस्य
 । ज्योक् । आयति । प्राणानिति प्र - अनान् । एव । अस्मिन् । दाधार । उत । यदि ।
 इतासुरितीत - असुः । भवति । जीवति । एव ॥ 12

(कल्पन्ते-प्रजनां - त्रयस्त्रिंशच्च) (A4)

TS 7.2.5.1

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । अकामयत् । प्रेति । जायेय । इति । सः । एतम् । द-
 शहोतारमिति दश - होतारम् । अपश्यत् । तम् । अजुहोत् । तेन । दशरात्रमिति दश -
 रात्रम् । असृजत् । तेन । दशरात्रेणेति दश - रात्रेण । प्रेति । अजायत् । दशरात्रायेति
 दश-रात्राय । दीक्षिष्यमाणः । दशहोतारमिति दश - होतारम् । जुहुयात् । दशहोत्रेति दश-होत्रा
 । एव । दशरात्रमिति दश-रात्रम् । सृजते । तेन । दशरात्रेणेति दश-रात्रेण । प्रेति । जायते
 । वैराजः । वै । एषः । यज्ञः । यत् । दशरात्र इति दश - रात्रः । यः । एवम् ।
 विद्वान् । दशरात्रेणेति दश - रात्रेण । यजते । विराजमिति वि - राजम् । एव । गच्छति
 । प्राजापत्य इति प्राजा - पत्यः । वै । एषः । यज्ञः । यत् । दशरात्र इति दश - रात्रः । 13

TS 7.2.5.2

यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । द॒श॒रा॒त्रेणेति॑ द॒श - रा॒त्रेण॑ । यज॑ते । प्रेति॑ । ए॒व । जा॒य॒ते । इन्द्रः॑ । वै । स॒द्य॒ष्टि॒ति॑ स - दृ॒ङ् । दे॒वता॑भिः । आ॒सीत् । सः । न । व्या॒वृ॒त॒मि॒ति॑ वि - आ॒वृ॒त॒म् । अ॒ग॒च्छ॒त् । सः । प्र॒जाप॑तिमि॒ति॑ प्र॒जा - प॒तिम् । उपेति॑ । अ॒धाव॑त् । तस्मै॑ । ए॒तम् । द॒श॒रा॒त्रमि॑ति॒ दश॑-रा॒त्रम् । प्रेति॑ । अ॒य॒च्छ॒त् । तम् । एति॑ । अ॒ह॒र॒त् । तेन॑ । अ॒य॒ज॒त् । ततः॑ । वै । सः । अ॒न्याभिः॑ । दे॒वता॑भिः । व्या॒वृ॒त॒मि॒ति॑ वि - आ॒वृ॒त॒म् । अ॒ग॒च्छ॒त् । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । द॒श॒रा॒त्रेणेति॑ द॒श - रा॒त्रेण॑ । यज॑ते । व्या॒वृ॒त॒मि॒ति॑ वि - आ॒वृ॒त॒म् । ए॒व । पा॒प्म॒ना॑ । भ्रातृ॑व्येण । ग॒च्छ॒ति॑ । त्रि॒क॒कु॒दि॒ति॑ त्रि - क॒कु॒त् । वै । 14

TS 7.2.5.3

ए॒षः । य॒ज्ञः । यत् । द॒श॒रा॒त्र इति॑ द॒श - रा॒त्रः । क॒कु॒त् । प॒ञ्च॒द॒श इति॑ प॒ञ्च - द॒शः । क॒कु॒त् । ए॒क॒वि॒ंश इत्ये॒क - वि॒ंशः । क॒कु॒त् । त्र॒य॒स्त्रि॒ंश इति॑ त्रयः - त्रि॒ंशः । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । द॒श॒रा॒त्रेणेति॑ द॒श - रा॒त्रेण॑ । यज॑ते । त्रि॒क॒कु॒दि॒ति॑ त्रि - क॒कु॒त् । ए॒व । स॒मा॒ना॒ना॑म् । भ॒व॒ति॑ । यज॑मानः । प॒ञ्च॒द॒श इति॑ प॒ञ्च - द॒शः । यज॑मानः । ए॒क॒वि॒ंश इत्ये॒क - वि॒ंशः । यज॑मानः । त्र॒य॒स्त्रि॒ंश इति॑ त्रयः - त्रि॒ंशः । पुरः॑ । इ॒तराः॑ । अ॒भि॒च॒र्य॑मा॒ण इत्य॑भि - च॒र्य॑मा॒णः । द॒श॒रा॒त्रेणेति॑ द॒श - रा॒त्रेण॑ । य॒जे॒त् । दे॒व॒पु॒रा इति॑ दे॒व-पु॒राः । ए॒व । प॒री॒ति॑ । ऊ॒ह॒ते । तस्य॑ । न । कु॒तः । च॒न । उ॒पा॒व्या॒ध इत्यु॑प - आ॒व्या॒धः । भ॒व॒ति॑ । न । ए॒नम् । अ॒भि॒च॒र॒न्नि॒त्य॑भि - च॒र॒न् । स्तृ॒णु॒ते । दे॒वा॒सु॒रा इति॑ दे॒व-अ॒सु॒राः । सँय॑त्ता इति॒ सं - य॒त्ताः । आ॒स॒न् । ते । दे॒वाः । ए॒ताः । 15

TS 7.2.5.4

दे॒व॒पु॒रा इति॑ दे॒व-पु॒राः । अ॒प॒श्य॑न् । यत् । द॒श॒रा॒त्र इति॑ द॒श-रा॒त्रः । ताः । प॒री॒ति॑ । औ॒ह॒न्त॑ । ते॒षा॑म् । न । कु॒तः । च॒न । उ॒पा॒व्या॒ध इत्यु॑प - आ॒व्या॒धः । अ॒भ॒व॑त् । ततः॑ । दे॒वाः

। अभवन् । परेति । असुराः । यः । भ्रातृव्यवानिति भ्रातृव्य - वान् । स्यात् । सः । दशरात्रेणेति दश - रात्रेण । यजेत् । देवपुरा इति देव - पुराः । एव । परीति । ऊहते । तस्य । न । कुतः । चन । उपाव्याध इत्युप- आव्याधः । भवति । भवति । आत्मना । परेति । अस्य । भ्रातृव्यः । भवति । स्तोमः । स्तोमस्य । उपस्तिः । भवति । भ्रातृव्यम् । एव । उपस्तिम् । कुरुते । जामि । वै । 16

TS 7.2.5.5

एतत् । कुर्वन्ति । यत् । ज्यायाश्सम् । स्तोमम् । उपेत्येत्युप-इत्यं । कनीयाश्सम् । उपयन्तीत्युप - यन्ति । यत् । अग्निष्टोमसामानीत्यग्निष्टोम-सामानि । अवस्तात् । च । पुरस्तात् । च । भवन्ति । अजामित्वायेत्यजामि - त्वाय । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । अग्निष्टोम इत्यग्नि - स्तोमः । अग्निष्टुदित्यग्नि-स्तुत् । आग्नेयीषु । भवति । तेजः । एव । अवेति । रुन्धे । पञ्चदश इति पञ्च-दशः । उक्थ्यः । ऐन्द्रीषु । इन्द्रियम् । एव । अवेति । रुन्धे । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । अग्निष्टोम इत्यग्नि - स्तोमः । वैश्वदेवीष्विति वैश्व - देवीषु । पुष्टिम् । एव । अवेति । रुन्धे । सप्तदश इति सप्त - दशः । अग्निष्टोम इत्यग्नि - स्तोमः । प्राजापत्यास्विति प्राजा - पत्यासु । तीव्रसोम इति तीव्र-सोमः । अन्नाद्यस्येत्यन्न - अद्यस्य । अवरुद्ध्या इत्यवरुद्ध्यै । अथो इति । प्रेति । एव । तेन । जायते । 17

TS 7.2.5.6

एकविंश इत्येक - विंशः । उक्थ्यः । सौरीषु । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । अथो इति । रुचम् । एव । आत्मन् । धत्ते । सप्तदश इति सप्त - दशः । अग्निष्टोम इत्यग्नि - स्तोमः । प्राजापत्यास्विति प्राजा - पत्यासु । उपहव्य इत्युप - हव्यः । उपहवमित्युप - हवम् । एव । गच्छति । त्रिणवाविति त्रि - नवौ । अग्निष्टोमावित्यग्नि - स्तोमौ । अभितः । ऐन्द्रीषु । विजित्या इति वि - जित्यै । त्रयस्त्रिंश इति त्रयः - त्रिंशः । उक्थ्यः । वैश्वदेवीष्विति वैश्व - देवीषु । प्रतिष्ठित्या इति प्रति - स्थित्यै । विश्वजिदिति विश्व - जित् । सर्वपृष्ठ इति सर्व - पृष्ठः । अतिरात्र इत्यति - रात्रः । भवति । सर्वस्य । अभिजित्या इत्यभि - जित्यै ॥ 18

(प्रजापत्यो वा एष यज्ञो यद् दशरात्र - स्त्रिककुद्धा - एता - वै - जायत - एकत्रिंशच्च)
(A5)

TS 7.2.6.1

ऋतवः । वै । प्रजाकामा इति प्रजा - कामाः । प्रजामिति प्र - जाम् । न । अविन्दुन्त । ते । अकामयन्त । प्रजामिति प्र - जाम् । सृजेमहि । प्रजामिति प्र-जाम् । अवेति । रुन्धीमहि । प्रजामिति प्र - जाम् । विन्देमहि । प्रजावन्त इति प्रजा - वन्तः । स्याम् । इति । ते । एतम् । एकादशरात्रमित्येकादश - रात्रम् । अपश्यन् । तम् । एति । अहरन् । तेन । अयजन्त । ततः । वै । ते । प्रजामिति प्र - जाम् । असृजन्त । प्रजामिति प्र - जाम् । अवेति । अरुन्धत । प्रजामिति प्र - जाम् । अविन्दुन्त । प्रजावन्त इति प्रजा - वन्तः । अभवन् । ते । ऋतवः । अभवन् । तत् । आर्तवानाम् । आर्तवत्वमित्यार्तव - त्वम् । ऋतूनाम् । वै । एते । पुत्राः । तस्मात् । 19

TS 7.2.6.2

आर्तवाः । उच्यन्ते । ये । एवम् । विद्वांसः । एकादशरात्रमित्येकादश - रात्रम् । आसन्ते । प्रजामिति प्र - जाम् । एव । सृजन्ते । प्रजामिति प्र - जाम् । अवेति । रुन्धते । प्रजामिति प्र - जाम् । विन्दुन्ते । प्रजावन्त इति प्रजा - वन्तः । भवन्ति । ज्योतिः । अतिरात्र इत्यति - रात्रः । भवति । ज्योतिः । एव । पुरस्तात् । दधते । सुवर्गस्येति सुवः - गस्य । लोकस्य । अनुख्यात्या इत्यनु - ख्यात्यै । पृष्ठ्यः । षडह इति षट् - अहः । भवति । षट् । वै । ऋतवः । षट् । पृष्ठानि । पृष्ठैः । एव । ऋतून् । अन्वारोहन्तीत्यनु - आरोहन्ति । ऋतुभिरित्यृतु - भिः । सँवत्सरमिति सं - वत्सरम् । ते । सँवत्सर इति सं - वत्सरे । एव । प्रतीति । तिष्ठन्ति । चतुर्विंश इति चतुः-विंशः । भवति । चतुर्विंशत्यक्षरेति चतुर्विंशति - अक्षरा । गायत्री । 20

TS 7.2.6.3

गा॒य॒त्रम् । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स॒मि॒तिं ब्र॒ह्म - व॒र्च॒सम् । गा॒य॒त्रि॒याम् । ए॒व । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒स इति॑ ब्र॒ह्म - व॒र्च॒से । प्रती॑तिं । ति॒ष्ठन्ति॑ । च॒तु॒श्च॒त्वारि॒ंश इति॑ चतुः - च॒त्वारि॒ंशः । भ॒वति॑ । च॒तु॒श्च॒त्वारि॒ंशदक्ष॑रेति च॒तु॒श्च॒त्वारि॒ंशत् - अ॒क्षरा॑ । त्रि॒ष्टुक् । इ॒न्द्रि॒यम् । त्रि॒ष्टुप् । त्रि॒ष्टुभि॑ । ए॒व । इ॒न्द्रि॒ये । प्रती॑तिं । ति॒ष्ठन्ति॑ । अ॒ष्टाच॑त्वारि॒ंश इत्य॑ष्टा - च॒त्वारि॒ंशः । भ॒वति॑ । अ॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशदक्ष॑रेत्य॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशत् - अ॒क्षरा॑ । जग॑ती । जाग॑ताः । प॒शवः॑ । जग॑त्याम् । ए॒व । प॒शुषु॑ । प्रती॑तिं । ति॒ष्ठन्ति॑ । ए॒काद॑शरा॒त्र इत्ये॑कादश-रा॒त्रः । भ॒वति॑ । प॒ञ्च । वै । ऋ॒तवः॑ । आ॒र्त॒वाः । प॒ञ्च । ऋ॒तुषु॑ । ए॒व । आ॒र्त॒वेषु॑ । स॒व॒त्स॒र इति॑ सं - व॒त्स॒रे । प्र॒ति॒ष्ठा॒येति॑ प्रति - स्था॒यं । प्र॒जामि॑तिं प्र - जा॒म् । अवे॑तिं । रु॒न्ध॒ते । अ॒ति॒रा॒त्रा॒वित्य॑ति - रा॒त्रौ । अ॒भितः॑ । भ॒वतुः॑ । प्र॒जाया॑ इति॑ प्र - जा॒यै । परि॑गृहीत्या॒ इति॑ परि॑-गृहीत्यै ॥ 21

(तस्मा॑द् - गा॒य॒त्र्ये - का॒न्नप॑ञ्चा॒शच्च॑) (A6)

TS 7.2.7.1

ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒वा॒ग्रा॒नित्यै॑न्द्र॒वा॒य॒व - अ॒ग्रान् । गृ॒ही॒यात् । यः । का॒मये॑त । य॒थापू॑र्वमिति॑ यथा - पू॒र्वम् । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । क॒ल्पे॒रन् । इति॑ । य॒ज्ञस्य॑ । वै । कृ॒षि॑म् । अ॒न्विति॑ । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । क॒ल्पन्ते॑ । य॒ज्ञस्य॑ । अ॒कृ॒षि॑म् । अ॒न्विति॑ । न । क॒ल्पन्ते॑ । य॒थापू॑र्वमिति॑ यथा - पू॒र्वम् । ए॒व । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । क॒ल्प॒यति॑ । न । ज॒याया॑ऽसम् । क॒नी॒यान् । अती॑तिं । क्रा॒म॒ति॑ । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒वा॒ग्रा॒नित्यै॑न्द्र॒वा॒य॒व - अ॒ग्रान् । गृ॒ही॒यात् । आ॒म॒या॒विनः॑ । प्रा॒णे॒नेति॑ प्र - अ॒नेन॑ । वै । ए॒षः । वी॑तिं । ऋ॒द्ध॒यते॑ । यस्य॑ । आ॒म॒यति॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व इत्यै॑न्द्र - वा॒य॒वः । प्रा॒णे॒नेति॑ प्र - अ॒नेन॑ । ए॒व । ए॒नम् । समि॑तिं । अ॒र्ध॒यति॑ । मै॒त्रा॒वरु॑णा॒ग्रा॒निति॑ मै॒त्रा॒वरु॑ण - अ॒ग्रान् । गृ॒ही॒रन् । येषा॑म् । दी॒क्षिताना॑म् । प्र॒मी॒येतेति॑ प्र - मी॒येत॑ । 22

TS 7.2.7.2

प्राणापानाभ्यामिति प्राण - अपानाभ्याम् । वै । एते । वीतिं । ऋद्धयन्ते । येषाम् । दी-
क्षितानाम् । प्रमीयन्त इति प्र - मीयन्ते । प्राणापानाविति प्राण - अपानौ । मित्रावरुणाविति
मित्रा - वरुणौ । प्राणापानाविति प्राण - अपानौ । एव । मुखतः । परीतिं । हरन्ते ।
आश्विनाग्रानित्याश्विन-अग्रान् । गृहीत । आनुजावर इत्यानु-जावरः । अश्विनौ । वै । देवानाम्
। आनुजावरावित्यानु - जावरौ । पश्चा । इव । अग्रम् । परीतिं । ऐताम् । अश्विनौ । एतस्य
। देवता । यः । आनुजावर इत्यानु - जावरः । तौ । एव । एनम् । अग्रम् । परीतिं ।
नयतः । शुक्राग्रानिति शुक्र - अग्रान् । गृहीत । गतश्रीरिति गत - श्रीः । प्रतिष्ठाकाम इति प्र-
तिष्ठा - कामः । असौ । वै । आदित्यः । शुक्रः । एषः । अन्तः । अन्तम् । मनुष्यः । 23

TS 7.2.7.3

श्रियै । गुत्वा । नीतिं । वर्तते । अन्तात् । एव । अन्तम् । एति । रभते । न । ततः
। पापीयान् । भवति । मन्थ्यग्रानिति मन्थि-अग्रान् । गृहीत । अभिचरन्नित्यभि - चरन् ।
आर्तपात्रमित्यार्त - पात्रम् । वै । एतत् । यत् । मन्थिपात्रमिति मन्थि - पात्रम् । मृत्युना । एव
। एनम् । ग्राहयति । ताजक् । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । आग्रयणाग्रानित्याग्रयण-अग्रान्
। गृहीत । यस्य । पिता । पितामहः । पुण्यः । स्यात् । अथ । तत् । न । प्राप्नुयादिति
प्र - आप्नुयात् । वाचा । वै । एषः । इन्द्रियेण । वीतिं । ऋद्धयन्ते । यस्य । पिता ।
पितामहः । पुण्यः । 24

TS 7.2.7.4

भवति । अथ । तत् । न । प्राप्नोतीति प्र - आप्नोति । उरः । इव । एतत् । यज्ञस्य । वाक्
। इव । यत् । आग्रयणः । वाचा । एव । एनम् । इन्द्रियेण । समितिं । अर्द्धयति । न
। ततः । पापीयान् । भवति । उक्थ्याग्रानित्युक्थ्य - अग्रान् । गृहीत । अभिचर्यमाण इत्यभि
- चर्यमाणः । सर्वेषाम् । वै । एतत् । पात्राणाम् । इन्द्रियम् । यत् । उक्थ्यपात्रमित्युक्थ्य
- पात्रम् । सर्वेण । एव । एनम् । इन्द्रियेण । अति । प्रेति । युङ्क्ते । सरस्वति । अ-

भीतिं । नः । नेषि । वस्यः । इति । पुरोरुचमिति पुरः - रुचम् । कुर्यात् । वाक् । वै । 25

TS 7.2.7.5

सरस्वती । वाचा । एव । एनम् । अति । प्रेति । युङ्क्ते । मा । त्वत् । क्षेत्राणि । अरणानि । गन्म् । इति । आह । मृत्योः । वै । क्षेत्राणि । अरणानि । तेन । एव । मृत्योः । क्षेत्राणि । न । गच्छति । पूर्णान् । ग्रहान् । गृहीयात् । आमयाविनः । प्राणानिति प्र - अनान् । वै । एतस्य । शुक् । ऋच्छति । यस्य । आमयति । प्राणा इति प्र - अनाः । ग्रहाः । प्राणानिति प्र-अनान् । एव । अस्य । शुचः । मुञ्चति । उत । यदि । इतासुरितीत - असुः । भवति । जीवति । एव । पूर्णान् । ग्रहान् () । गृहीयात् । यरहि । पर्जन्यः । न । वरषत् । प्राणानिति प्र - अनान् । वै । एतरहि । प्रजानामिति प्र - जानाम् । शुक् । ऋच्छति । यरहि । पर्जन्यः । न । वरषति । प्राणा इति प्र - अनाः । ग्रहाः । प्राणानिति प्र - अनान् । एव । प्रजानामिति प्र - जानाम् । शुचः । मुञ्चति । ताजक् । प्रेति । वरषति ॥ 26

(प्रमीयेत - मनुष्य - ऋद्धयते यस्य पिता पितामहः पुण्यो-वाग्वा-एव पूर्णान् ग्रहान्-पञ्चविंशतिश्च)
(A7)

TS 7.2.8.1

गायत्रः । वै । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गायत्रम् । प्रायणीयमिति प्र - अयनीयम् । अहः । तस्मात् । प्रायणीय इति प्र - अयनीये । अहन् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गृह्यते । स्वे । एव । एनम् । आयतन इत्या - यतने । गृह्णाति । त्रैष्टुभः । वै । शुक्रः । त्रैष्टुभम् । द्वितीयम् । अहः । तस्मात् । द्वितीये । अहन् । शुक्रः । गृह्यते । स्वे । एव । एनम् । आयतन इत्या - यतने । गृह्णाति । जागतः । वै । आग्रयणः । जागतम् । तृतीयम् । अहः । तस्मात् । तृतीये । अहन् । आग्रयणः । गृह्यते । स्वे । एव । एनम् । आयतन इत्या - यतने । गृह्णाति । एतत् । वै । 27

TS 7.2.8.2

य॒ज्ञम् । आ॒प॒त् । यत् । छ॒न्दा॑ऽसि । आ॒प्नो॑ति । यत् । आ॒ग्र॒य॒णः । श्वः । गृ॒ह्यते॑ । यत्र॑ ।
 ए॒व । य॒ज्ञम् । अ॒द॒श॒न् । ततः॑ । ए॒व । ए॒न॒म् । पुनः॑ । प्रेति॑ । यु॒क्ते । जग॑न्मुख इति जग॑त्
 - मुखः । वै । द्वितीयः । त्रि॒रा॒त्र इति॑ त्रि - रा॒त्रः । जाग॑तः । आ॒ग्र॒य॒णः । यत् । च॒तु॒र्थे
 । अ॒ह॒न् । आ॒ग्र॒य॒णः । गृ॒ह्यते॑ । स्वे । ए॒व । ए॒न॒म् । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ - य॒त॒ने । गृ॒ह्णा॒ति ।
 अथो॑ इति । स्वम् । ए॒व । छ॒न्दः । अ॒न्वि॒ति । प॒र्या॒व॒र्त॒न्त॒ इति॑ परि-आ॒व॒र्त॒न्ते । रा॒थ॒न्त॒र॒
 इति॑ रा॒थ॒-त॒रः । वै । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व इत्यै॑न्द्र - वा॒य॒वः । रा॒थ॒न्त॒र॒मि॒ति रा॒थ॒ - त॒रम् । प॒ञ्च॒मम् ।
 अ॒हः । तस्मा॑त् । प॒ञ्च॒मे । अ॒ह॒न् । 28

TS 7.2.8.3

ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व इत्यै॑न्द्र - वा॒य॒वः । गृ॒ह्यते॑ । स्वे । ए॒व । ए॒न॒म् । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ - य॒त॒ने ।
 गृ॒ह्णा॒ति । बा॒र॒ह॑तः । वै । शु॒क्रः । बा॒र॒ह॑तम् । ष॒ष्ठम् । अ॒हः । तस्मा॑त् । ष॒ष्ठे । अ॒ह॒न्
 । शु॒क्रः । गृ॒ह्यते॑ । स्वे । ए॒व । ए॒न॒म् । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ - य॒त॒ने । गृ॒ह्णा॒ति । ए॒तत्
 । वै । द्वितीयम् । य॒ज्ञम् । आ॒प॒त् । यत् । छ॒न्दा॑ऽसि । आ॒प्नो॑ति । यत् । शु॒क्रः ।
 श्वः । गृ॒ह्यते॑ । यत्र॑ । ए॒व । य॒ज्ञम् । अ॒द॒श॒न् । ततः॑ । ए॒व । ए॒न॒म् । पुनः॑ । प्रेति॑
 । यु॒क्ते । त्रि॒ष्टु॒ङ्मुख॑ इति त्रि॒ष्टु॒क् - मुखः । वै । तृ॒तीयः । त्रि॒रा॒त्र इति॑ त्रि - रा॒त्रः । त्रै॒ष्टु॒भः । 29

TS 7.2.8.4

शु॒क्रः । यत् । स॒प्त॒मे । अ॒ह॒न् । शु॒क्रः । गृ॒ह्यते॑ । स्वे । ए॒व । ए॒न॒म् । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ -
 य॒त॒ने । गृ॒ह्णा॒ति । अथो॑ इति । स्वम् । ए॒व । छ॒न्दः । अ॒न्वि॒ति । प॒र्या॒व॒र्त॒न्त॒ इति॑ परि -
 आ॒व॒र्त॒न्ते । वाक् । वै । आ॒ग्र॒य॒णः । वाक् । अ॒ष्ट॒मम् । अ॒हः । तस्मा॑त् । अ॒ष्ट॒मे । अ॒ह॒न्
 । आ॒ग्र॒य॒णः । गृ॒ह्यते॑ । स्वे । ए॒व । ए॒न॒म् । आ॒य॒त॒न॒ इत्या॑ - य॒त॒ने । गृ॒ह्णा॒ति । प्रा॒ण इति॑
 प्र - अ॒नः । वै । ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒व इत्यै॑न्द्र - वा॒य॒वः । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । न॒व॒मम् । अ॒हः ।

तस्मात् । नवमे । अहन् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गृह्यते । स्वे । एव । एनम् । आयतन इत्या - यतने । गृह्णाति । एतत् । 30

TS 7.2.8.5

वै । तृतीयम् । यज्ञम् । आपत् । यत् । छन्दांसि । आप्नोति । यत् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । श्वः । गृह्यते । यत्र । एव । यज्ञम् । अदृशन् । ततः । एव । एनम् । पुनः । प्रेति । युक्ते । अथो इति । स्वम् । एव । छन्दः । अन्विति । पर्यावर्तन्त इति परि - आवर्तन्ते । पथः । वै । एते । अधीति । अपथेन । यन्ति । ये । अन्येन । ऐन्द्रवायवादित्यैन्द्र - वायवात् । प्रतिपद्यन्त इति प्रति - पद्यन्ते । अन्तः । खलु । वै । एषः । यज्ञस्य । यत् । दृशम् । अहः । दृशमे । अहन् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गृह्यते । यज्ञस्य । 31

TS 7.2.8.6

एव । अन्तम् । गत्वा । अपथात् । पन्थाम् । अपीति । यन्ति । अथो इति । यथा । वर्हीयसा । प्रतिसारमिति प्रति-सारम् । वहन्ति । तादृक् । एव । तत् । छन्दांसि । अन्यः । अन्यस्य । लोकम् । अभीति । अद्भ्यायन् । तानि । एतेन । एव । देवाः । वीति । अवाहयन् । ऐन्द्रवायवस्येत्यैन्द्र - वायवस्य । वै । एतत् । आयतनमित्या - यतनम् । यत् । चतुर्थम् । अहः । तस्मिन् । आग्रयणः । गृह्यते । तस्मात् । आग्रयणस्य । आयतन इत्या-यतने । नवमे । अहन् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गृह्यते । शुक्रस्य । वै । एतत् । आयतनमित्या - यतनम् । यत् । पञ्चमम् । 32

TS 7.2.8.7

अहः । तस्मिन् । ऐन्द्रवायव इत्यैन्द्र - वायवः । गृह्यते । तस्मात् । ऐन्द्रवायवस्येत्यैन्द्र - वायवस्य । आयतन इत्या-यतने । सप्तमे । अहन् । शुक्रः । गृह्यते । आग्रयणस्य । वै । एतत् । आयतनमित्या - यतनम् । यत् । षष्ठम् । अहः । तस्मिन् । शुक्रः ।

गृह्यते । तस्मात् । शुक्रस्य । आयतन इत्या - यतने । अष्टमे । अहन् । आग्रयणः ।
गृह्यते । छन्दांसि । एव । तत् । वीति । वाहयति । प्रेति । वस्यसः । विवाहमि-
ति विवाहम् । आप्नोति । यः । एवम् । वेद । अथो इति । देवताभ्यः । एव । यज्ञे ।
संविदमिति सं - विदम् । दुधाति । तस्मात् । इदम् । अन्यः । अन्यस्मै () । दुदाति ॥ 33

(एतद्वै - पञ्चमेऽहन् - त्रैष्टुभ - एतद् - गृह्यते यज्ञस्य - पञ्चम - मन्यस्मा - एकञ्च) (A8)

TS 7.2.9.1

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । अकामयत् । प्रेति । जायेय । इति । सः । एतम् । द्वादशरात्र-
मिति द्वादश - रात्रम् । अपश्यत् । तम् । एति । अहरत् । तेन । अयजत् । ततः । वै ।
सः । प्रेति । अजायत् । यः । कामयेत । प्रेति । जायेय । इति । सः । द्वादशरात्रेणेति
द्वादश - रात्रेण । यजेत् । प्रेति । एव । जायते । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म-वादिनः । वदन्ति
। अग्निष्टोमप्रायणा इत्यग्निष्टोम - प्रायणाः । यज्ञाः । अथ । कस्मात् । अतिरात्र इत्यति -
रात्रः । पूर्वः । प्रेति । युज्यते । इति । चक्षुषी इति । वै । एते इति । यज्ञस्य । यत् ।
अतिरात्रावित्यति - रात्रौ । कनीनिके इति । अग्निष्टोमावित्यग्नि- स्तोमौ । यत् । 34

TS 7.2.9.2

अग्निष्टोममित्यग्नि-स्तोमम् । पूर्वम् । प्रयुञ्जीरन्निति प्र-युञ्जीरन् । बहिर्द्धेति बहिः - धा । कनीनिके
इति । दुद्ध्युः । तस्मात् । अतिरात्र इत्यति - रात्रः । पूर्वः । प्रेति । युज्यते । चक्षुषी
इति । एव । यज्ञे । धित्वा । मद्ध्यतः । कनीनिके इति । प्रतीति । दुधाति । यः । वै
। गायत्रीम् । ज्योतिःपक्षामिति ज्योतिः - पक्षाम् । वेद । ज्योतिषा । भासा । सुवर्गमिति
सुवः - गम् । लोकम् । एति । यौ । अग्निष्टोमावित्यग्नि - स्तोमौ । तौ । पक्षौ । ये ।
अन्तरे । अष्टौ । उक्थ्याः । सः । आत्मा । एषा । वै । गायत्री । ज्योतिःपक्षेति ज्यो-
तिः - पक्षा । यः । एवम् । वेद । ज्योतिषा । भासा । सुवर्गमिति सुवः - गम् । लोकम् । 35

TS 7.2.9.3

ए॒ति । प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा - प॒तिः । वै । ए॒षः । द्वा॒दश॑धेति द्वा॒दश - धा । वि॒हि॒त॒ इति॑ वि -
हि॒तः । यत् । द्वा॒दश॑रात्र इति द्वा॒दश - रा॒त्रः । यौ । अ॒ति॒रा॒त्रा॒वित्य॑ति - रा॒त्रौ । तौ । प॒क्षौ
। ये । अ॒न्तरे॑ । अ॒ष्टौ । उ॒क्थ्याः । सः । आ॒त्मा । प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा-प॒तिः । वाव ।
ए॒षः । सन् । सत् । ह॒ । वै । स॒त्रेण॑ । स्पृ॒णोति॑ । प्रा॒णा इति॑ प्र - अ॒नाः । वै । सत् ।
प्रा॒णानि॑ति प्र - अ॒नान् । ए॒व । स्पृ॒णोति॑ । सर्वा॑साम् । वै । ए॒ते । प्र॒जाना॑मिति प्र - जाना॑म्
। प्रा॒णैरिति॑ प्र - अ॒नैः । आ॒स॒ते । ये । स॒त्रम् । आ॒स॒ते । तस्मा॑त् । पृ॒च्छन्ति॑ । किम् ।
ए॒ते । स॒त्रिणः॑ । इति॑ । प्रि॒यः । प्र॒जाना॑मिति प्र-जाना॑म् () । उ॒त्थि॑त॒ इत्यु॒त् - स्थि॒तः ।
भ॒वति॑ । यः । ए॒वम् । वेद॑ ॥ 36

(अग्निष्टोमौ यथ - सुवर्गलोकं - प्रियः प्रजानां - पञ्च च) (A9)

TS 7.2.10.1

न । वै । ए॒षः । अ॒न्यतो॑वैश्वान॒र॒ इत्य॑न्यतः - वै॒श्वान॒रः । सु॒वर्गा॑येति सु॒वः - गा॒य॑ । लो॒काय॑
। प्रेति॑ । अ॒भ॒वत् । ऊ॒र्ध्वः । ह॒ । वै । ए॒षः । आ॒त॒त॒ इत्या - त॒तः । आ॒सीत् । ते
। दे॒वाः । ए॒तम् । वै॒श्वान॒रम् । परी॑ति । औ॒ह॒न् । सु॒वर्ग॑स्येति सु॒वः - ग॒स्य॑ । लो॒कस्य॑ ।
प्र॒भूत्या॑ इति प्र-भू॒त्यै । ऋ॒त॒वः । वै । ए॒तेन॑ । प्र॒जाप॑तिमिति प्र॒जा-प॒तिम् । अ॒याज॑यन् । तेषु॑
। आ॒द॒र्धो॑त् । अधी॑ति । तत् । ऋ॒द्भो॑ति । ह॒ । वै । ऋ॒त्वि॒क्षु । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् ।
द्वा॒दश॑हेनेति द्वा॒दश - अ॒हेन॑ । यज॑ते । ते । अ॒स्मिन् । ऐ॒च्छन्त॑ । सः । र॒सम् । अ॒हं ।
व॒स॒न्ताय॑ । प्रेति॑ । अ॒यच्छ॑त् । 37

TS 7.2.10.2

य॒वम् । ग्री॒ष्माय॑ । ओष॑धीः । व॒रु॒षाभ्यः॑ । व्री॒हीन् । श॒रदै॑ । मा॒ष॒तिला॑विति मा॒ष - तिलौ॑

। हेमन्तशिशिराभ्यामिति हेमन्त - शिशिराभ्याम् । तेन । इन्द्रम् । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । अयाजयत् । ततः । वै । इन्द्रः । इन्द्रः । अभवत् । तस्मात् । आहुः । अनुजावरस्येत्यानु - जावरस्य । यज्ञः । इति । सः । हि । एतेन । अग्रे । अयंजत । एषः । ह । वै । कुणपम् । अत्ति । यः । सूत्रे । प्रतिगृह्णातीति प्रति - गृह्णाति । पुरुषकुणपमिति पुरुष - कुणपम् । अश्वकुणपमित्यश्व - कुणपम् । गौः । वै । अन्नम् । येन । पात्रेण । अन्नम् । बिभ्रति । यत् । तत् । न । निर्णेनैजतीति निः - नेनैजति । ततः । अधीति । 38

TS 7.2.10.3

मलम् । जायते । एकः । एव । यजेत् । एकः । हि । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । आदधौत् । द्वादश । रात्रीः । दीक्षितः । स्यात् । द्वादश । मासाः । सवत्सर इति सं - वत्सरः । सवत्सर इति सं - वत्सरः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । वाव । एषः । एषः । ह । तु । वै । जायते । यः । तपसः । अधीति । जायते । चतुर्धेति चतुः - धा । वै । एताः । तिस्रस्तिस्त्र इति तिस्रः-तिस्रः । रात्रयः । यत् । द्वादश । उपसद इत्युप - सदः । याः । प्रथमाः । यज्ञम् । ताभिः । समिति । भरति । याः । द्वितीयाः । यज्ञम् । ताभिः । एति । रभते । 39

TS 7.2.10.4

याः । तृतीयाः । पात्राणि । ताभिः । निरिति । नेनित्ते । याः । चतुर्थीः । अपीति । ताभिः । आत्मानम् । अन्तरतः । शुन्धते । यः । वै । अस्य । पशुम् । अत्ति । मांसम् । सः । अत्ति । यः । पुरोडाशम् । मस्तिष्कम् । सः । यः । परिवापमिति परि - वापम् । पुरीषम् । सः । यः । आज्यम् । मज्जानम् । सः । यः । सोमम् । स्वेदम् । सः । अपीति । ह । वै । अस्य । शीरूषण्याः । निष्पद इति निः - पदः । प्रतीति । गृह्णाति । यः । द्वादशाह इति द्वादश-अहे । प्रतिगृह्णातीति प्रति - गृह्णाति । तस्मात् । द्वादशाहेनेति द्वादश - अहेन () । न । याज्यम् । पाप्मनः । व्यावृत्त्या इति वि - आवृत्त्यै ॥ 40

(अयच्छ - दधि - रभते - द्वादशाहेन - चत्वारिं च) (A10)

TS 7.2.11.1

एकस्मै । स्वाहा । द्वाभ्याम् । स्वाहा । त्रिभ्य इति त्रि - भ्यः । स्वाहा । चतुर्भ्य इति चतुः - भ्यः । स्वाहा । पञ्चभ्य इति पञ्च - भ्यः । स्वाहा । षड्भ्य इति षट् - भ्यः । स्वाहा । सप्तभ्य इति सप्त - भ्यः । स्वाहा । अष्टाभ्यः । स्वाहा । नवभ्य इति नव - भ्यः । स्वाहा । दशभ्य इति दश - भ्यः । स्वाहा । एकादशभ्य इत्येकादश - भ्यः । स्वाहा । द्वादशभ्य इति द्वादश - भ्यः । स्वाहा । त्रयोदशभ्य इति त्रयोदश - भ्यः । स्वाहा । चतुर्दशभ्य इति चतुर्दश - भ्यः । स्वाहा । पञ्चदशभ्य इति पञ्चदश - भ्यः । स्वाहा । षोडशभ्य इति षोडश - भ्यः । स्वाहा । सप्तदशभ्य इति सप्तदश - भ्यः । स्वाहा । अष्टादशभ्य इत्यष्टादश - भ्यः । स्वाहा । एकात् । न । विश्रुत्यै । स्वाहा । नवविंशत्या इति नव - विंश्रुत्यै । स्वाहा । एकात् । न । चत्वारिंशते । स्वाहा । नवचत्वारिंशत् इति नव - चत्वारिंशते । स्वाहा । एकात् । न () । षष्ठ्यै । स्वाहा । नवषष्ठ्या इति नव - षष्ठ्यै । स्वाहा । एकात् । न । अशीत्यै । स्वाहा । नवाशीत्या इति नव - अशीत्यै । स्वाहा । एकात् । न । शताय । स्वाहा । शताय । स्वाहा । द्वाभ्याम् । शताभ्याम् । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 41

(नवचत्वारिंशते स्वाहै-कात्रैकविंशतिश्च) (A11)

TS 7.2.12.1

एकस्मै । स्वाहा । त्रिभ्य इति त्रि - भ्यः । स्वाहा । पञ्चभ्य इति पञ्च - भ्यः । स्वाहा । सप्तभ्य इति सप्त - भ्यः । स्वाहा । नवभ्य इति नव - भ्यः । स्वाहा । एकादशभ्य इत्येकादश-भ्यः । स्वाहा । त्रयोदशभ्य इति त्रयोदश - भ्यः । स्वाहा । पञ्चदशभ्य इति पञ्चदश - भ्यः । स्वाहा । सप्तदशभ्य इति सप्तदश - भ्यः । स्वाहा । एकात् । न । विश्रुत्यै । स्वाहा । नवविंशत्या इति नव - विंश्रुत्यै । स्वाहा । एकात् । न । चत्वारिंशते । स्वाहा ।

नवचत्वारिंशत् इति नव-चत्वारिंशते । स्वाहा । एकात् । न । षष्ठ्यै । स्वाहा । नवषष्ठ्या इति नव-षष्ठ्यै । स्वाहा । एकात् । न । अशीत्यै । स्वाहा । नवांशीत्या इति नव - अ-शीत्यै । स्वाहा । एकात् । न । शताय । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 42

(एकस्मै त्रिभ्यः - पञ्चाशत्) (A12)

TS 7.2.13.1

द्वाभ्याम् । स्वाहा । चतुर्भ्य इति चतुः - भ्यः । स्वाहा । षड्भ्य इति षट्-भ्यः । स्वाहा । अष्टाभ्यः । स्वाहा । दशभ्य इति दश-भ्यः । स्वाहा । द्वादशभ्य इति द्वादश - भ्यः । स्वाहा । चतुर्दशभ्य इति चतुर्दश - भ्यः । स्वाहा । षोडशभ्य इति षोडश - भ्यः । स्वाहा । अष्टादशभ्य इत्यष्टादश - भ्यः । स्वाहा । विंशत्यै । स्वाहा । अष्टानवत्या इत्यष्टा - नवत्यै । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 43

(द्वाभ्यामष्टानवत्यै - षड्विंशतिः) (A13)

TS 7.2.14.1

त्रिभ्य इति त्रि - भ्यः । स्वाहा । पञ्चभ्य इति पञ्च - भ्यः । स्वाहा । सप्तभ्य इति सप्त-भ्यः । स्वाहा । नवभ्य इति नव-भ्यः । स्वाहा । एकादशभ्य इत्येकादश - भ्यः । स्वाहा । त्रयोदशभ्य इति त्रयोदश - भ्यः । स्वाहा । पञ्चदशभ्य इति पञ्चदश - भ्यः । स्वाहा । सप्तदशभ्य इति सप्तदश - भ्यः । स्वाहा । एकात् । न । विंशत्यै । स्वाहा । नवविंशत्या इति नव - विंशत्यै । स्वाहा । एकात् । न । चत्वारिंशते । स्वाहा । नवचत्वारिंशत् इति नव - चत्वारिंशते । स्वाहा । एकात् । न । षष्ठ्यै । स्वाहा । नवषष्ठ्या इति नव - षष्ठ्यै । स्वाहा । एकात् । न । अशीत्यै । स्वाहा । नवांशीत्या इति नव - अशीत्यै । स्वाहा । एकात् । न । शताय । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 44

(त्रिभ्यो - ऽष्टाचत्वारिंशत्) (A14)

TS 7.2.15.1

चतुर्भ्य इति चतुः - भ्यः । स्वाहा । अष्टाभ्यः । स्वाहा । द्वादशभ्य इति द्वादश - भ्यः । स्वाहा । षोडशभ्य इति षोडश - भ्यः । स्वाहा । विंशत्यै । स्वाहा । षण्णवत्या इति षट्-नवत्यै । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 45

(चतुर्भ्यः षण्णवत्यै - षोडश) (A15)

TS 7.2.16.1

पञ्चभ्य इति पञ्च - भ्यः । स्वाहा । दशभ्य इति दश - भ्यः । स्वाहा । पञ्चदशभ्य इति पञ्चदश - भ्यः । स्वाहा । विंशत्यै । स्वाहा । पञ्चनवत्या इति पञ्च - नवत्यै । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 46

(पञ्चभ्यः पञ्चनवत्यै - चतुर्दश) (A16)

TS 7.2.17.1

दशभ्य इति दश - भ्यः । स्वाहा । विंशत्यै । स्वाहा । त्रिंशत् । स्वाहा । चत्वारिंशत् । स्वाहा । पञ्चाशत् । स्वाहा । षष्ट्यै । स्वाहा । सप्तत्यै । स्वाहा । अशीत्यै । स्वाहा । नवत्यै । स्वाहा । शताय । स्वाहा । सर्वस्मै । स्वाहा ॥ 47

(दशभ्यो - द्वाविंशतिः) (A17)

TS 7.2.18.1

वि॒श्र॒त्यै । स्वाहा॑ । च॒त्वारि॒श॒ते । स्वाहा॑ । ष॒ष्ट्यै । स्वाहा॑ । अ॒शी॒त्यै । स्वाहा॑ । श॒ताय॑
। स्वाहा॑ । सर्व॑स्मै । स्वाहा॑ ॥ 48

(वि॒श्र॒त्यै - द्वाद॑श) (A18)

TS 7.2.19.1

प॒ञ्चा॒श॒ते । स्वाहा॑ । श॒ताय॑ । स्वाहा॑ । द्वा॒भ्या॑म् । श॒ताभ्या॑म् । स्वाहा॑ । त्रि॒भ्य इति॑ त्रि -
भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । च॒तु॒र्भ्य॑ इति॑ च॒तुः - भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । प॒ञ्च॒भ्य॑ इति॑
प॒ञ्च॒भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । ष॒ड्भ्य॑ इति॑ षट्- भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । स॒प्त॒भ्य॑ इति॑
स॒प्त॒भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । अ॒ष्टा॒भ्यः । श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । न॒व॒भ्य॑ इति॑ न॒व - भ्यः ।
श॒तेभ्यः॑ । स्वाहा॑ । स॒हस्रा॑य । स्वाहा॑ । सर्व॑स्मै । स्वाहा॑ ॥ 49

(प॒ञ्चा॒श॒ते - द्वात्रिं॑शत्) (A19)

TS 7.2.20.1

श॒ताय॑ । स्वाहा॑ । स॒हस्रा॑य । स्वाहा॑ । अ॒युता॑य । स्वाहा॑ । नि॒युता॑येति॑ नि - युता॑य । स्वाहा॑
। प्र॒युता॑येति॑ प्र - युता॑य । स्वाहा॑ । अ॒र्बुदा॑य । स्वाहा॑ । न्य॒र्बुदा॑येति॑ नि - अ॒र्बुदा॑य । स्वाहा॑
। स॒मुद्रा॑य । स्वाहा॑ । म॒द्व्या॑य । स्वाहा॑ । अ॒न्ता॑य । स्वाहा॑ । प॒रा॒र्धा॑येति॑ पर-अ॒र्धा॑य
। स्वाहा॑ । उ॒ष॒सै । स्वाहा॑ । व्यु॑ष्ट्या॒ इति॑ वि - उ॒ष्ट्यै । स्वाहा॑ । उ॒द्रेष्य॑त इत्यु॑त् - ए॒ष्य॑ते
। स्वाहा॑ । उ॒द्य॑त इत्यु॑त् - य॒ते । स्वाहा॑ । उ॒दि॒ता॑येत्यु॑त् - इ॒ता॑य । स्वाहा॑ । सु॒व॒र्गा॑येति॑
सुवः-गा॑य । स्वाहा॑ । लो॒का॑य । स्वाहा॑ । सर्व॑स्मै । स्वाहा॑ ॥ 50

(श॒ताया॑-ऽष्टात्रिं॑शत्) (A20)

7.2 सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - षड् रात्राद्यानां निरूपणं <https://www.vedavms.in> 22

praSna korvai with starting padams of 1 to 20 anuvAkams :-

(सा॒ध्याः ष॑ड् रा॒त्रं - कु॑सु॒रु॒बि॒न्दः स॑प्त॒रा॒त्रं - बृ॒ह॒स्प॒ति॒र॒ष्ट॒रा॒त्रं - प्र॒जा॒प॒ति॒स्ताः क्षु॑ध॒न्न॒व॒रा॒त्रं - प्र॒जा॒प॒ति॒र॒काम॑य॒त॒ द॑श॒हो॒ता॒रा॒त्र - मृ॒त॒व॑ - ऐ॒न्द्र॒वा॒य॒वा॒ग्रौ॒न् - गा॒य॒त्रो वै - प्र॒जा॒प॒तिः स॑ द्वा॒द॒श॒रा॒त्रं - न॒ वा -ए॒क॑स्मा॒ - ए॒क॑स्मै॒ - द्वा॒भ्यां॑ - त्रि॒भ्यः॑ - च॒तु॒र्भ्यः॑ - प॒ञ्च॒भ्यो॑ - द॒श॒भ्यो॑ - वि॒श्व॒त्यै॑ - प॑ञ्चा॒श॒ते॑ - श॒ताय॑ - वि॒श्व॒श्रु॒तिः)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(सा॒ध्या - अ॒स्मा इ॒मे लो॒का - गा॑य॒त्रं - वै तृ॒तीय॑ - मे॒क॑स्मै॒ - प॑ञ्चा॒श॒त्)

first and last padam of second praSnam of 7th kANDam

(सा॒ध्याः - सर्व॑स्मै॒ स्वाहा॑)

॥ हरिः॑ ॐ ॥

॥ कृ॒ष्ण य॒जुर्वे॑दीय तैत्तिरीय संहितायां सप्तमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥ = = = = =